

Bèsties

Joan Santanach

El *Llibre de les bèsties* és un dels textos lul·lians més llegits, potser perquè és una obra peculiar en el conjunt de la producció de Ramon Llull. El fet que es tracti d'una narració sostinguda, encara que travessada per desenes d'exemples, i que al mateix temps no sigui un relat gaire llarg, han afavorit la seva presència en escoles i instituts. Per aquesta raó se n'han fet diverses adaptacions, algunes de notable èxit. Ara bé, el coneixement del relat que això implica es veu, massa sovint, llastat per la idea que ens les havem amb un text merament escolar i per a ús infantil. L'orientació didàctica que recorre l'obra, la profusió d'exemples o el mateix ús de la faula, han refermat aquesta visió, clarament reduccionista, si no equivocada.

Perquè el *Llibre de les bèsties* és molt més que això. És una narració que es pregunta sobre la condició humana duent-la fins a les últimes conseqüències, que ens parla de l'afany de poder i de domini, que posa de manifest la crueltat, la violència i la manca d'escrúpols pròpia dels humans. Que no ens enganyi la màscara animal dels personatges. Els seus interessos i les reaccions són estrictament humans. I Llull en parla en uns termes fàcilment recuperables avui dia. Perquè la condició humana no ha canviat pas tant, ni molt menys. A més de set segles de distància, el relat continua sent vigent, cosa que ens permet acostar-nos-hi i dialogar-hi. És això el que he intentat amb *Bèsties*.

Bèsties és una lectura dramàtica del llibre de Llull. Ara bé, no pretén en cap cas ser-ne una glossa, ni encara menys una lectura acadèmica. És, si de cas, una adaptació personal del text que rellegeix l'obra lul·liana des d'una mirada inevitablement actual. Com a mostra, n'hem escollit dues escenes. La primera presenta una ambaixada de la cort del Lleó que espera que el rei dels homes els doni audiència, mentre es queixen del poc respecte que els homes els mostren. La segona, a prop del desenllaç final, és un breu monòleg de la Renard, el personatge central de l'obra, en el moment del seu màxim ascendent sobre el rei dels animals.

DRAMATIS PERSONAE

Ós	Pollí
Lleó	Vedell
Bou	Gall
Renard	Lleoparda
Senglar	Gos
Cérvol	Gat
Elefant	Hostaler
Lleopard	Rei dels homes
Onça	Joglar
Serp	Servidor del Lleopard (veu)
Cavall	Altres animals i cortesans
Llop	

La caracterització dels personatges com a animals ha de ser molt lleugera, gairebé simbòlica (una melena per al lleó, una cua per a la Renard, unes banyes per al Bou, etc.); la seva gesticulació ha de ser continguda, sense voluntat de reproduir moviments o sons pretesament animals, llevat que així s'indiqui. La indumentària ha de ser formal; els personatges vinculats a la cort duran vestit jaqueta.

6. L'ESPERA**ESCENA 1****LLEOPARD, ONÇA, GAT i GOS**

Interior d'un hostel a la capital del regne dels homes. Al fons a l'esquerra, un taulell amb algunes ampolles. Al centre de l'escenari, un parell de taules amb tambors.

LLEOPARD: Per temps que passés aquí, no podria mai acostumar-me a l'espectacle de totes aquestes dones oferint-se impúdicament a l'entrada de la ciutat. No diuen que la llei ho prohibeix?

ONÇA: Així ens ho van explicar. De pecat, ho va qualificar aquell home de la barba. Però no sembla que ningú en faci cap cas.

GOS: Si fins i tot copulen en públic, com si fossin gossos...

LLEOPARD: Senyal que als que manen ja els està bé. No m'estranyaria que fos cosa del mateix rei. Tot el que n'hem anat sabent el deixa en un lloc més aviat galdós.

ONÇA: El que no entenc és quin sentit té dotar-se d'una llei, si ningú no en fa cas.

GOS: Potser per això la tenen, perquè són incapaços de seguir-la correctament i necessiten tenir-ne una versió escrita.

GAT: També podria ser que l'haguessin redactat simplement per transgredir-la. Els homes són criatures estranyes.

ONÇA, *guaitant cap al taulell*: No hi és, l'hostaler?

GAT: No sembla que hi sigui. Haurem d'esperar que torni.

LLEOPARD: S'està convertint en un costum, això d'esperar. No hem fet res més des que som aquí. Quants dies fa que vam arribar?

GOS: Ahir va fer una setmana.

LLEOPARD: Una setmana, ja? Una setmana perduda.

GAT: Potser ens rebrà demà.

LLEOPARD, *molest*: O potser no ens rebrà mai. Qui na mena de rei és, aquest, que fa esperar els emissaris d'un altre regne? Què pretén? Que valorem la grandesa del seu poder a partir del nombre de jor-

nades que ens té asseguts a la seva porta? Si no fos perquè obeïm ordres del Lleó, el nostre rei, ja faria temps que me n'hauria entornat.

ONÇA: Per a mi, el pitjor, més que no pas el temps d'espera, és tota aquesta caterva de personatges que suposadament tenen accés al rei, i que a l'hora de la veritat res de res. Em posen negra. No sé quants diners ens han demanat, ja.

GOS: Per veure el nostre rei, no cal untar mitja cort i prometre qui sap què a l'altra meitat. Jo ho sé bé, que era qui li vigilava la porta. Deixa entrar gairebé tothom i, quan no vol rebre algú, o està ocupat amb alguna altra cosa, li fa saber la seva negativa, i no el té esperant hores i hores. I menys encara dies...

LLEOPARD: Els homes són diferents. Ja va dir el Bou que eren superbs i desconsiderats. Al rei dels homes li deu agradar, això de tenir gent esperant a ser rebuda per ell.

ONÇA: Deu creure que és un signe de distinció. No som els únics que ens esperem. Avui mateix hi havia un grup que...

LLEOPARD, *tallant-la i despreocupant-se del tema de conversa*: I l'hostaler, no apareix? Puc acceptar que un rei em faci esperar, però que m'hi obligui un hostaler em sembla excessiu. (*Cridant cap a la porta que hi ha darrere del taulell*.) Hostaler, que hi ets!? Surt d'una vegada! Tens hostes importants que esperen!

GAT: M'ha semblat sentir-lo per dins.

LLEOPARD: Vés a buscar-lo, doncs, Gat, i fes-lo venir, que ja començo a sentir que em creixen arrels.

GAT: De seguida, senyor.

(*Quan el Gat es dirigeix cap a darrere del taulell, apareix l'Hostaler, plorós i amb un gran mocador a la mà, amb el qual s'anirà eixugant les llàgrimes durant la conversa.*)

ESCENA 2

LLEOPARD, ONÇA, GAT, GOS i HOSTALER

LLEOPARD: Ja era hora que apareguessis, Hostaler... En aquest país, per aconseguir qualsevol cosa,

encara que sigui una minúcia, cal prendre molta paciència.

HOSTALER: Perdonin que els hagi fet esperar, senyors. De seguida els dono les claus de les habitacions.

(*L'Hostaler cerca sota el taulell i en treu dues claus, que deixa sobre el moble.*)

ONÇA: Què et preocupa, bon home?

HOSTALER: No és res, senyora. Disculpin que hagi trigat, i que m'hagi presentat en aquest estat.

ONÇA: Alguna cosa et deu passar. Altrament, no ploraries d'aquesta manera. Ja fa uns quants dies que ens hostatgem a casa teva, i mai no t'haviem trobat amb aquest aspecte tan deplorable.

HOSTALER, *posant-se a plorar*: He rebut males notícies, senyora. Més que dolentes, pèssimes, i no sé pas com me'n sortiré.

ONÇA: Quines notícies has rebut? Molt dolentes haurien de ser perquè no s'hi pogués fer res...

HOSTALER: El rei ha convocat, en aquesta ciutat, unes grans corts, a les quals assistiran grans personalitats de tot el regne. N'hi ha que vénen de molt lluny. Cada any en convoca dues, de corts generals.

GAT: Això no t'hauria de neguitejar. Tu ets hostaler. La vinguda de gent de fora t'omplirà l'hotel.

HOSTALER: Té raó, senyor, la notícia m'hauria de satisfer. Com a ciutadà i com a hostaler. Però no és així.

ONÇA: I doncs, què fa que t'entristeixi fins al plor?

HOSTALER: Al rei li agrada que es parli del seu bon gust, de la seva magnificència i de la grandesa del regne. Convoca sempre unes corts magnífiques, plenes d'espectacles i de celebracions. Vol que siguin considerades, pels de casa i pels de fora, les millors i les més riques.

GOS: I això no és bo? A qui li desagrada la riquesa i el luxe?

HOSTALER: Tots els que vénen n'estan encantats. Realment, la ciutat s'inunda de llum, de colors i de música. I de gent, que mentre duren les corts n'hi ha pertot. Les places i els carrers s'omplen que gairebé no s'hi pot ni passar. Però tot això s'ha de pagar. I no és pas el rei qui assumeix la despesa, sinó nosaltres, el poble.

ONÇA: I el tresor reial? Que no té tresor, el rei?

HOSTALER: Si en fa de temps, que el tresor reial es va exhaurir! (*Es posa a plorar de nou.*) El rei no disposa ni d'una trista moneda. Però continua convocant corts i festivals i tornejos i tota mena de celebracions. Encara no he acabat de pagar els deutes contrets, que ja torna a exigir-nos nous tributs. I no pas reduïts, que aquesta vegada ens demana gairebé el doble que l'última! Hauré de tancar el negoci...

LLEOPARD, *adreçant-se irònic a l'Onça*: Consola'l, consola'l, que el que vol és augmentar-te el preu de l'estada...

ONÇA, *sense fer cas del comentari del Lleopard*: Però les corts són necessàries per al bon govern del regne. Són una incomoditat i una despesa que cal assumir per evitar mals majors.

HOSTALER: El bon govern, diu? Per evitar els mals majors...? El rei i els seus oficials són els mals majors. Els pitjors mals. Demanen i demanen, i gasten i gasten, i el poble no en veu ni cinc.

GAT: Però bé que deuen servir per a alguna cosa, les corts.

HOSTALER: A les corts el rei promet moltes coses. Nous ponts, un hospital, una nova escola. I quan ens ha arrencat fins a l'última moneda, resulta que els diners s'han d'esmerçar en altres prioritats, sempre ineludibles i de la màxima necessitat. De manera que a les següents corts torna a demanar-nos més diners per construir el mateix pont, el mateix hospital i la mateixa escola.

GOS: I les inversions ineludibles? Bé que deuen ser necessàries i útils...

HOSTALER: Potser sí. Ja ens agradaria saber-ho, però ningú no coneix en què s'inverteixen els impostos. Oficialment, si més no. Després tothom veu el luxe en què viu el rei, i també els seus consellers i

oficials. El rei es passa la vida caçant i perseguint dones, i deixa el govern en mans de col·laboradors seus, sempre més preocupats d'omplir-se les butxaques que de construir ponts.

ONÇA: I la gent no es queixa?

HOSTALER: Què s'han de queixar, senyora! Tothom té por de la ira del rei. Excepte els que se'n beneficien.

LLEOPARD, *tallant-lo*: Us planyo, homes, d'haver de suportar un govern injust i despòtic. Però no hem pas vingut en aquest país a lamentar els mals hàbits humans. Afortunadament, no és el nostre cas.

(El Lleopard agafa la clau de sobre el mostrador i comença a allunyar-se. L'Onça fa el mateix.)

HOSTALER: Senyor, molt gran és la dissort del poble que ha de sofrir un mal govern. No sols pel mal que fa, sinó per tot el bé que deixa de fer! Tenim celebracions, però no tenim ponts. I això que ja els hem pagat unes quantes vegades...

LLEOPARD: És lamentable, Hostaler. Per això me n'aniré d'aquí així que hagi acabat el que he vingut a fer.

(Fan mutis per una porta diferent de l'entrada que han emprat en accedir al vestíbul. Deixen l'Hostaler sol, que aprofita per passar el drap pel taulell. Fosa en negre.)

11. EL PODER DE LA RENARD

ESCENA 1 RENARD

Saló del tron, buit. En un dels angles del respall del tron, la corona penjada. Entra la Renard, que s'atura al mig de l'escenari.

RENARD: Ara el rei diu que no es troba bé. Es va animar després de cruspir-se el Bou, i això que era bastant estireganyós, però ara torna a estar malalt. En el fons, millor per a mi, que així faig i desfaig sense haver de donar explicacions. Dient que el rei ho ha ordenat, ja n'hi ha ben bé prou. Tothom corre a obeir. Els meus desitjos, són els del rei... *(Posant-se irònicament tràgica.)* Per naixement, mai no podré rebre els súbdits asseguda al tron *(S'hi acosta, l'aca-*

ricia, s'hi asseu.), ni faran cua per retre'm honors ni jurar-me vassallatge... *(Canviant de to, molt més aspra.)* Tampoc no cal que ho facin. Que em tinguin por, és el que necessito. Que em tinguin por. Abans em miraven amb menyspreu, guaitant-me per sobre l'espatlla... La Renard és una bèstia miserable, deien, que s'arrossega darrere els poderosos, indigna de formar part del Consell Reial. Ara han canviat les tornes. Ara jo sóc el Consell Reial, i tots a fer-me la gara-gara. *(Mou els braços, com fent una reverència.)* Noble Renard cap aquí, noble Renard cap allà... *(Toca, sense voler, la corona penjada al tron.)* Té, el rei s'ha oblidat aquí la corona. Deu pesar-li massa... *(L'agafa i se l'emprova, valorativa.)* Doncs no em queda pas malament. *(S'aixeca. S'apaguen els llums i només queda un focus que la il·lumina, i que la seguirà quan es mogui per l'escenari. Música de fons molt suau. La Renard fa moviments com si tingués una conversa distingida, saluda amb afectació.)* Senyor baró, encantada de saludar-lo... Ah, estimada marquesa, vingueu cap aquí... *(Tocant de nou la corona.)* Sí que pesa, però és un pes que no fa nosa. A mi no me'n fa. *(Se la treu i se la mira voluptuosament. Fa uns passos de ball amb la corona a les mans, seguint la música.)* Puc fer-ne el que vulgui. Qui m'ho impediria? El Consell Reial? Un rei incapaç de governar-se a si mateix? *(Es mou per l'escenari amb passos de ball, gairebé com si surés, sempre seguida pel focus; llança la corona en l'aire i l'atrapa diverses vegades.)* Ell que descansi, que jo ja m'encarrego de governar. Com més desanimat se senti, millor que millor... Així tot seguirà com fins ara. Que no pateixi, que jo i la corona ens encarregarem de tot. Ningú no l'apartarà de mi. Excepte... *(La música s'atura abruptament, amb l'efecte de ratllat d'un disc de vinil. S'encenen els llums. S'ha trencat la màgia.)* L'Elefant pot declarar en contra meu. Si li explica res al Lleó, estic perduda. Potser hauria de parlar-hi i veure com respira. Si molt convé, tirem endavant el pla. L'estat actual del Lleó ens ho facilitaria. O bé puc guardar silenci i esperar que l'Elefant faci el mateix. Fins que trobi l'ocasió propícia i ho xerri tot. Seria un no viure. No ho puc deixar així indefinidament. He de parlar amb ell. Sí, això és el que he de fer, parlar amb ell. L'he de convèncer... *(Resolta.)* Tot s'arreglarà. Continuo sent la Renard.

(Torna a deixar la corona on era i se'n va per on ha vingut. Fora llums.)